

ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΑ ΣΩΜΑΤΑ ΚΡΗΤΩΝ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΗΤΟΙ ΔΡΑΣΙΣ ΑΥΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΒΑΛΚΑΝΟΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ ΥΠΟ ΣΤΑΥΡΟΥ Ι.ΚΕΛΑΪΔΗ ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ-ΟΠΛΑΡΧΗΓΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΛΕΞ. ΒΙΤΣΙΚΟΥΝΑΚΗ

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΩΝ ΒΟΗΘΗΤΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ

Η Κυβέρνηση με υπόδειξη του Επιτελείου προσκάλεσε και ανέθεσε σ' αυτούς την εξής υπηρεσία:

Να καταστήσουν σώματα 30-40 ανδρών το καθένα, των οποίων η αποστολή θα ήταν η ανατίναξη γεφυρών, η αποκοπή τηλεγραφικών συρμάτων, η γενική παρενόχληση της κίνησης των τουρκικών στρατευμάτων, η ανίχνευση του εδάφους και η χρησιμοποίηση αυτών ως προσκόπων.

Αρχηγός ο λοχαγός Γεώργιος Κατεχάκης Μακεδονομάχος με το ψευδώνυμο «Καπετάν Ρούβας». Τα σώματα είχαν το όνομα εθελοντικά σώματα Μοναστηρίου, γιατί θα είχαν έδρα αυτό.¹

ΜΑΧΗ ΤΣΟΥΡΧΛΙΟΥ

Δυο μέρες μετά την κατάληψη των Γρεβενών καταφθάνει στα Γρεβενά ο Συνταγματάρχης Γενάδης με 2 τάγματα Ευζώνων. Αφού εκφράζει τα εγκάρδια συγχαρητήριά του στους Αρχηγούς που κατέλαβαν την πόλη την παρέλαβε απ' αυτούς.⁵

Το πρωί καλούμενοι από το Συνταγματάρχη παρακλήθηκαν να πάνε στα χωριά :Σειρήνη, Κοντσικιώτη (Ελεύθερο παλαιό) μέχρι Τσούρχλι (Άγιος Γεώργιος) και να ανιχνεύσουν το έδαφος, γιατί διαδίδονταν ότι ο τουρκικός στρατός που υποχώρησε από τους μεθοριακούς σταθμούς και από τα Γρεβενά είναι εκεί κάπου στρατοπεδευμένος. Προπορεύεται ο Καπετάν Μανώλης Νικολούδης από τη μεγάλη οικογένεια των Λάκκων Χανίων συνοφρυωμένος και σκεπτικός, προσηλωμένος έχοντας το βλέμμα κάτω σαν να αναζητούσε κάτι. Τα παιδιά του κυριολεκτικά τον λατρεύουν με την πατρική συμπεριφορά του προς αυτά. Είναι πεπειραμένος, σοβαρός και στρατηγικός άντρας, γι αυτό τρέφουν απεριόριστη εμπιστοσύνη σ' αυτόν οι άντρες.

Υπαρχηγός του Σώματος είναι ο Παναγιώτης Γερογιάννης από το Γαλατά Συδωνίας, ο οποίος με την άκρη του ματιού του παρακολουθεί τα πάντα.

Ακολουθεί το άλλο Σώμα, στο οποίο προηγείται ο Αρχηγός Μαυρογένης από τους Λάκκους Χανίων.

Μετά από μακρά πορεία φτάνουν στο τουρκοχώρι Σειρήνη και το αφοπλίζουν, έρχονται στο Κοντσικιώτη όπου πληροφορούνται ότι στο Τσούρχλι είναι συγκεντρωμένοι όλοι οι Τούρκοι των μεθοριακών σταθμών και των Γρεβενών.¹

Ήταν το Τσούρχλι χωριό η πατρίδα του περιβόητου Μπεκήρ εφένδη, του Αλή πασά της νεώτερης Τουρκίας, λοχαγού της χωροφυλακής που διακρίθηκε με τις δολοφονίες Ελλήνων, από τις οποίες ξεχώρισε αυτή του Μητροπολίτη Αιμιλιανού το 1911.

Το Τσούρχλι (Άγιος Γεώργιος) των Γρεβενών, είναι επίσης η γενέτειρα του νεομάρτυρος Αγίου Γεωργίου, ο οποίος μαρτύρησε στα Γιάννενα στις 17 Ιανουαρίου του 1838. Στην Τουρκοκρατία, όπως και σήμερα, το χωριό αυτό ήταν χωρισμένο σε δυο συνοικίες. Στη μια απ' αυτές κατοικούσαν Βαλαάδες, στη άλλη Έλληνες. Στην τούρκικη συνοικία είχε γεννηθεί κι ο Μπεκήρ αγάς, που είχε αποβεί στον πόλεμο του 1912, διαβόητος Χριστιανομάχος.³

Πράγματι στις θέσεις πριν το χωριό ξεχωρίζουν πολυάριθμοι Τούρκοι. Οι Αρχηγοί γράφουν τα εξής στα Γρεβενά:

Προς τον Αρχηγόν του εν Γρεβενοίς Ελληνικού στρατού
συνταγματάρχη κ. Γεννάδη

Κύριε Συνταγματάρχα,

Εκτελούντες αναγνώρισιν του εδάφους και διελθόντες το Σειρήνι, εφθάσαμεν εις Κοντσικιώτι, ένθα επληροφορήθημεν παρά των χωρικών, ότι εις το μιαν ώραν απέχον χωριόν Τσουρχλι, γίνεται συγκέντρωσις Τουρκικού στρατού, υπό του Μπεκίηρ εφένδη. Κατά πληροφορίας των υπερβαίνουν τους 500. Φαίνονται δια των τηλεσκοπίων κατέχοντες τους λόφους. Βαδίζομεν προς επίθεσιν και εξόντωσιν αυτών . Αναμένομεν ενίσχυσιν.

Έν Κοντσικιώτι 16 Οκτωβρίου 1912. Ώρα 11
Ευπαθέστατοι Νικολούδης — Μαυρογένης.

Άξια θαυμασμού η διαγωγή και η ανδρεία των Σωμάτων ,60 άντρες με τη μεγαλύτερη αφέλεια και πεποίθησι γράφουν ότι θα επιτεθούν και θα εξοντώσουν 500 οχυρωμένους.

Εσπευσμένα στέλνουν την επιστολή, εκείνοι σύμφωνα με όλους τους κανόνες της στρατηγικής τέχνης βαδίζουν αραιωμένοι κατά του Χωριού από δυο σημεία.

Μένουν έκπληκτοι όταν πλησιάζοντας βλέπουν ότι οι λόφοι είχαν εγκαταλειφθεί. Καταλαμβάνουν τα τουρκικά οχυρώματα, αφήνουν εκεί μικρή φρουρά και οι υπόλοιποι με προφυλάξεις βαδίζουν κατά του χωριού.

Το χωριό αποτελείται από δυο συνοικίες ,την πρώτη από 40 οικογένειες η οποία βρίσκεται πιο πάνω υψομετρικά και την τουρκική (Βαλαάδες) από 80 οικογένειες, που βρίσκεται υψομετρικά λίγο χαμηλότερα από τη χριστιανική συνοικία.

Τα άρθρα του Ζαχαρία Δρόσου, δασκάλου- συγγραφέα από τις πολυγραφότατες προσωπικότητες που ανέδειξε ο Άγιος Γεώργιος μας παρουσιάζουν σημειώσεις από το προσωπικό ημερολόγιο του Ιωάννη Γκούρα στις πληροφορίες του οποίου βασίζεται ο Ζαχαρίας Δρόσος .Λέει λοιπόν ο Ιωάννης Γκούρας ,δάσκαλος στο ελληνικό σχολείο Τσουρχλίου που λειτουργούσε στο χωριό τι είχε συμβεί:

«...Η νύχτα μεταξύ 16 και 17 Οκτωβρίου πέρασε από τη μια μεριά για τους Τούρκους με πλήρη πολεμική προπαρασκευή, για μας από την άλλη πλευρά με αγωνία ,σε μέγιστο βαθμό, αλλά και γεμάτη ελπίδες για το ότι θα επικρατήσει το δίκαιο και θα ελευθερωθούμε πια από τα νύχια της τυραννίας.

Το πρωί της 17^{ης} Οκτωβρίου ημέρα Τρίτη, όλοι οι λοφίσκοι γύρω από το χωριό ήταν κατειλημμένοι από τον τουρκικό στρατό σε διάταξη μάχης. Κατά τις 10 π.μ μας έρχεται η ειδοποίηση ότι ο Ελληνικός στρατός βαδίζει προς το χωριό μας.

Με μεγάλη μυστικότητα συναντιόμαστε με το Θανάση και με μερικούς προκρίτους και κανονίζαμε λεπτομέρειες υποδοχής. Τα πρόσωπά μας έλαμπαν από χαρά.

-Χριστός Ανέστη, είναι το σύνθημά μας.

Ύστερα απ' αυτό, εγώ με το Θανάση Γάγαλη ξεγλιστρήσαμε από τα τουρκικά φυλάκια κατευθυνόμαστε προς το χωριό Κοντσικιώτη (Ελεύθερο) για να συναντηθούμε πρώτα εμείς απ' όλους τους συγχωριανούς μας με τον ελευθερωτή στρατό μας. Μας αντιλήφθηκαν όμως τα φυλάκια των Τούρκων από τη θέση «Μνημόρια» και άρχισαν να μας πυροβολούν. Οι σφαίρες τους σφύριζαν στ' αυτιά μας. Αλλάξαμε όμως διεύθυνση και μπήκαμε σε μια χαράδρα, και έτσι οι τουρκικές σφαίρες έπεφταν τώρα μακριά μας. Σωθήκαμε! Γεμάτοι χαρά βαδίζαμε τώρα μέσα σε δασωμένες εκτάσεις και θεωρούμε τον εαυτό μας ευτυχισμένο γιατί πρώτοι εμείς θ' αγκαλιάσουμε τους ελευθερωτές μας. Ανάμεσα στα χωριά Κοντσικιώτη και Σειρήνη μέσα σε πυκνό δάσος είδαμε από μακριά να λαμποκοπούν στον ήλιο τα όπλα. Δε μπορούμε πια να κρατηθούμε. Ορμούμε ακάθεκτοι προς την κατεύθυνση που λαμποκοπούν τα όπλα. Ξαφνικά όμως μέσα στο πυκνότατο δάσος βρισκόμαστε περικυκλωμένοι από 15-20 αντάρτες Κρητικούς με προτεταμένα τα όπλα τους. Με το σύνθημα «Χριστός Ανέστη» και «Καλώς ορίσατε αδέρφια» ορμούμε τους αγκαλιάζουμε, τους φιλούμε με δάκρυα. Μας οδηγούν στον Καπετάνιο τους, που είχε δύναμη περί τα 80 παλικάρια (ο Γκούρας δε μπορεί να ξέρει ότι τα Σώματα είναι δύο όπως και οι επικεφαλής). Ύστερα από πληροφορίες που πήρε από μας για το Μπεκήρ, διέταξε τους άντρες του να χωριστούν σε τρεις φάλαγγες και να βαδίσουν προς το Τσούρχλι από τρία διαφορετικά σημεία.

Ο Μπεκήρ περιμένοντας και παρατηρώντας από τη θέση «Μνημόρια» ,αντιλήφθηκε από μακριά την κίνηση των ανταρτών. Μη γνωρίζοντας όμως τις πραγματικές τους δυνάμεις και βλέποντας ότι κινούνται με κάποιο σχέδιο αποφάσισε να μη δώσει μάχη. Αρκέστηκε σε μια ομοβροντία πυροβολισμών απ' όλα τα σημεία που υπήρχε στρατός και με σάλπισμα διέταξε γενική υποχώρηση. Οι Τούρκοι φεύγουν. Σε 15-20 λεπτά της ώρας οι πρώτοι ελευθερωτές μπαίνουν στο χωριό μας από τρία διαφορετικά σημεία με προτεταμένα τα όπλα.

Το τι έγινε εκείνη τη στιγμή είναι απεριγράπτο! Όλοι οι χωριανοί μας γυναίκες, άντρες, γέροι, νέοι, παιδιά βγήκαν στους δρόμους του χωριού και με κλάματα αγκάλιαζαν και φιλούσαν τους στρατιώτες. Τους ακολουθούν με ανέκφραστη χαρά και ενθουσιασμό. Φέσια σχίζονται, αναθέματα και κατάρες εκστομίζονται ενάντια στη βαρβαρότητα, ενάντια στη σκλαβιά. Όλοι ζητωκραυγάζουν με ενθουσιασμό για τους ελευθερωτές μας...».

Οι Έλληνες κάτοικοι με μεγάλη χαρά και αγαλλίαση σπεύδουν να τους βεβαιώσουν ότι οι Τούρκοι αφού φοβήθηκαν τράπηκαν σε φυγή και ότι απόμειναν μόνο οι ντόπιοι.

Οι δικοί μας και πάλι με προφυλάξεις μπαίνουν μέσα στο χωριό από όλα τα σημεία. Υπαρχηγός στο Σώμα του Μαυρογένη είναι ο Ιωάννης Ποντικάκης από τη μεγάλη οικογένεια των Λάκκων Χανίων ακολουθούμενος από τα δυο του αδέρφια. Έτσι με κάποιους άλλους ακολουθεί τη διεύθυνση την οποία του δείχνουν οι χωρικοί στην οποία βάδισαν οι Τούρκοι.

Αυτοί που ήταν μαζί με τον Ποντικάκη συλλαμβάνουν κάποιους στρατιώτες μεταξύ των οποίων και τον αδερφό του Μπεκήρ εφένδη τους οποίους αφοπλίζουν, τους αφήνουν ελεύθερους και κατευθύνονται να συναντήσουν τους υπόλοιπους.

Σύμφωνα με τις σημειώσεις του Ιωάννη Γκούρα, οι Κρητικοί συνέλαβαν το Τζέλιο αδερφό του Μπεκήρ και το Ντάλιο μαζί με άλλους 7-8 Τούρκους και τους έθεσαν σε περιορισμό στο σπίτι του Ντούλα Φάσσα.⁶

Το υπόλοιπο Σώμα εισερχόμενο στην τουρκική συνοικία διαβεβαιώνει τους κατοίκους ότι δεν έχουν να φοβηθούν τίποτα, αλλά ότι θα πρέπει να καταθέσουν

τα όπλα. Οι Τούρκοι προσποιήθηκαν ότι θα τα έφερναν και μάλιστα μερικοί τα παρέδωσαν.

Εκκωφαντικές ομοβροντίες ξαφνικά δονούν τον αέρα !

Πυροβολούν από όλες τις πόρτες και τα παράθυρα ,από τους γύρω λόφους και τα δάση! Σάλπιγγες μέσα στο Χωριό σαλπίζουν δαιμονιωδώς, ζητούν βοήθεια ,άλλες σάλπιγγες από τους γύρω λόφους απαντούν ότι έρχονται!¹

Έρχεται μια μεγάλη τουρκική δύναμη από το γειτονικό Κρίφτσι. Ο Μπεκήρ επανήρθε με άτακτους και μπαίνει στο χωριό.⁶

Αλλά τι είχε συμβεί λοιπόν ;

Οι Τούρκοι είχαν αποκρύψει με επιμέλεια από τους Έλληνες χωρικούς τις κινήσεις τους ,κρύφτηκαν άλλοι μέσα στα σπίτια ,άλλοι στους γύρω λόφους για να επιτεθούν εναντίων τους όταν οι δικοί μας πουν στο χωριό.

Το σχέδιο πέτυχε πλήρως χάρη στη μυωπία των χωρικών μας.

Έπρεπε να μη σωθεί κανείς. Έπρεπε να σκοτωθούν όλοι ,αφού βρέθηκαν κάτω από τέτοιες συνθήκες αλλά η ψυχραιμία των Σωμάτων στη διάρκεια των αιφνιδιασμών είναι παροιμιώδης.

Όπως η κότα την ώρα του κινδύνου βάζει κάτω απ' τα φτερά της τα ορνίθια και τα προστατεύει ,έτσι και ο καπετάνιος σε ώρα αιφνιδιασμού ή ενέδρας ,με συνθηματικό σφύριγμα μαζεύει γύρω του τα παλικάρια του τα οποία με μετριοφροσύνη τα λέει παιδιά του και διευθύνει τις κινήσεις του. Ισχύς εν τη ενώσει σκέφτηκαν τώρα οι καπετάνιοι και φρόντισαν να συγκεντρωθούν ,αυτό όμως ήταν δύσκολο, γιατί είναι διασκορπισμένοι σε διάφορους δρόμους ,πυροβολισμοί πέφτουν από όλες τις διευθύνσεις.

Πέφτει νεκρός γενναία μαχόμενος ο φοιτητής Παντελής Χαζηδάκης από το Ρέθυμνο ,δίπλα σ' αυτόν ο Ιωάννης Βιολάκης από τον Κίσσαμο Χανίων πατέρας 8 παιδιών.¹

Άλλος αντάρτης τραυματίζεται. Τον παίρνει στο σπίτι του και τον περιθάλπει ο συγχωριανός μας Γκέντσαγας. Οι Τούρκοι ανακαλύπτουν τον τραυματία στο σπίτι του Γκέντσιαγα και τους εκτελούν και τους δυο. Στην αναμπουμπούλα της μάχης σκοτώνεται και ο σύνδεσμος που οδήγησε τους αντάρτες ως το χωριό μας. Ήταν ένα νέο παλικάρι από τα Χάσια.⁶

Δύσκολη είναι η θέση αυτών που είναι δίπλα στον Ποντικάκη .Οι Τούρκοι αφού σηκώνονται από όλα τα σημεία ταυτόχρονα επιτίθενται με λύσσα. Τότε αποκαλύπτονται και οι αληθινές τους δυνάμεις ,δεν ήταν 500 αλλά ξεπερνούσαν τους 1000.

Δοκιμάζουν οι δικοί μας να πάρουν θέσεις και να αναχαιτίσουν λίγο την ορμή τους, όταν τραυματίζεται στο χέρι επικίνδυνα ο Ποντικάκης¹ στη θέση «Χάνι».Τον έχει πυροβολήσει ένας Τούρκος, με το όνομα Μεμέτ Κόκας. Τραυματίζεται και ο Μιχαήλ Μαλανδρής που βρίσκεται δίπλα του, από τους Λάκκους Χανίων νέος γενναίος και ορμητικός.

Η σφαίρα διαπερνά τον αριστερό του πνεύμονα. Ο γιατρός στα Γρεβενά γνωματεύει ότι αυτός θα πεθάνει, αλλά προς μεγάλη του έκπληξη μετά από 25 μέρες ξαναμπαίνει στη μάχη. Στον ίδιο γιατρό φέρνουν και τον επίσης τραυματία Εμμανουήλ Αγγελάκη τους λέει ότι κινδυνεύει , όπως και για το Μιχαήλ Φιλιππάκη δηλώνει ότι θα πεθάνει την ίδια μέρα. Πέφτει έξω στις διαγνώσεις του όμως και αναγκάζεται να ομολογήσει :Με σας τους Κρητικούς έχασα την τέχνη μου.

Με μεγάλο κίνδυνο και ως εκ θαύματος σώζονται, αφού απομακρύνθηκαν από το πεδίο της μάχης. Οι Τούρκοι που βρίσκονται έξω από το Χωριό βαδίζουν κυκλωτικά με πρόθεση να υπερφαλαγγίσουν τους δικούς μας. Εν τω μεταξύ αυτοί

πυροβολώντας και δεχόμενοι πυροβολισμούς, πότε έρποντας και πότε τρέχοντας σαν αγρίμια συγκεντρώνονται και δε φοβούνται πλέον κανένα

Πολύ στεναχωρημένοι εγκαταλείπουν τους νεκρούς συντρόφους τους και καταλαμβάνοντας μερικούς λόφους απεγνωσμένα αποκρούουν τις λυσσαλέες επιθέσεις των εχθρών.

Κάθε στιγμή ο κίνδυνος προφανέστατος ,οι Τούρκοι πολυάριθμοι κινδυνεύουν να τους πολιορκήσουν.

Δεν περιγράφεται η ανυπομονησία με την οποία περιμένουν τις ενισχύσεις από τα Γρεβενά οι οποίες δυστυχώς δε φαίνονται.

Κάθε δέντρο ,κάθε βράχος φαίνεται σ' αυτούς στρατός που έρχεται για να τους βοηθήσει. Θέλουν ενισχύσεις για να αντεπιτεθούν.

Τραυματίζεται στο σημείο αυτό και άλλος συμπολεμιστής τους ο Εμμανουήλ Μαυράκης από το Γαλατά ,μετά από λίγες μέρες πεθαίνει από το τραύμα.

Φτάνει η νύχτα, η μάχη σταματά οι δικοί μας βλέποντας την επισφαλή θέση τους με μεγάλη προφύλαξη αποσύρονται στο Κοντικιώτη (Ελεύθερο) όπου βρήκαν και τάγμα ευζώνων με τον Καμπούρη επικεφαλής το οποίο δεν πρόλαβε να πάρει μέρος στη μάχη.¹

Τα αιματηρά γεγονότα ανάγκασαν τον ελληνικό πληθυσμό του χωριού να το εγκαταλείψει .Άλλοι πήγαν στην Πικριβινίτσα (Αμυγδαλιές),άλλοι στα Γρεβενά και άλλοι έξω στις «Καλύβες».Στο χωριό έμειναν ελάχιστοι. Ανάμεσά τους ο άφοβος, ριψοκίνδυνος και έξοχος πατριώτης ιερέας Παπαγιάννης.⁶

Ο Μπεκέρ περιστοιχισμένος από φανατικούς οπαδούς προχωρεί προς το κέντρο του χωριού. Στο ύψος του σπιτιού του παπά εξαγριωμένοι ένοπλοι εισορμούν προς την είσοδο κραυγάζοντας:

-Φωτιά στο σπίτι του παπά.

Στη στιγμή περιχύνουν την είσοδο με πετρέλαιο και βάζουν φωτιά.

Η ΠΟΛΥΞΕΝΗ ΚΑΡΑΛΙΟΛΙΟΥ –ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ

Το 1999 στα πλαίσια της Εξομοίωσης ο αξιόπαινος συνάδελφός μου Χρήστος Παπακώστας είχε την πολύ καλή ιδέα να πάρει συνέντευξη από τη γιαγιά που τότε ήταν 93, που έδωσε κι αυτή τη δική της άποψη η οποία είναι όμως βαρύνουσα για το πώς έγιναν τα πράγματα ,γιατί το περιστατικό σημάδεψε τη μοίρα της δικής της οικογένειας ,των δικών της ανθρώπων:

«Εμείς κρυφθήκαμε στο πατρικό μου σπίτι (ιερέα Παπαγιάννη). Θυμάμαι που έλεγαν κάποιοι χωριανοί στον πατέρα μου:

-Φεύγα Βασίλη, φεύγα.

-Τι τους φταίω εγώ, απαντούσε εκείνος.

Στο μεταξύ είχε συμφωνηθεί με τους εκπροσώπους του Τουρκικού στοιχείου του χωριού μας να μην επιτραπεί στα αντιμαχόμενα στρατιωτικά τμήματα να κάψουν ή να λεηλατήσουν σπίτια και περιουσίες ούτε από τη μια ούτε από την άλλη πλευρά.

Στο χωριό έμειναν ελάχιστοι, ανάμεσά τους ο ιερέας Παπαγιάννης, η οικογένεια του και μερικοί γείτονες.

Και η γιαγιά Πολυξένη συνεχίζει:

Οι Τούρκοι προχωρώντας έφτασαν στο δικό μας σπίτι. Μέσα είχαμε κρυφτεί ο παππούς μου ιερέας Παπαγιάννης, ο πατέρας μου Βασίλης, η αδερφή μου Σοφία, εγώ, η μητέρα μου, ο Χρήστος Ροβίθας, η Ροβίθω και η μπάμπω η Νικολάκαινα.

Τότε λοιπόν, οι Τούρκοι βάζουν φωτιά στο σπίτι. Εμείς αναγκαστήκαμε να βγούμε έξω. Πρώτος ο Παπαγιάννης κι όλοι οι άλλοι μετά. Βγήκαμε απ' την πίσω πόρτα, που κοιτούσε προς τον αυλαγά και κλώσαμε κι ήρθαμε μπροστά, εκεί που ήταν αυτοί. Μόλις βγήκε μπροστά τους ο παπάς φώναξε:

- Τι σας έφταιξα ορέ και καίτε το σπίτι μου;

Για απάντηση όμως δέχτηκε τις σφαίρες στο πρόσωπο και σωριάστηκε ακριβώς κάτω από την κορομηλιά της αυλής. Ο πατέρας μου Βασίλης, κρατώντας στο 'να χέρι του την αδερφή μου Σοφία 7 χρονών και στ' άλλο εμένα βγήκε κι αυτός.

Ήμουν τότε πέντε χρονών αλλά τα θυμάμαι όλα σαν τώρα. Βγαίνοντας λοιπόν και εμείς απ' την κάτω γωνία του σπιτιού είδαμε τον Μπεκήρ-Αγά και τους άλλους Τούρκους μπροστά στην αυλή, ακριβώς εκεί όπου έχει τη σκάλα του σπιτιού τώρα ο Γιάννης Παπαγιάννης.

Ο τόνος της φωνής της γιαγιάς ανεβαίνει και ακούγεται λαχανιασμένη, σαν να ζει πάλι την αγωνία και το φόβο των στιγμών εκείνων και ας έχουν περάσει τόσα χρόνια.

Και συνεχίζει:

Τότε ήταν που δεχθήκαμε τους πυροβολισμούς. Πέσαμε κάτω. Ο πατέρας μου πληγώθηκε βαριά στο στήθος και στην κοιλιά, η αδερφή μου στην κοιλιά και εγώ ελαφριά στο κεφάλι. Ακούσαμε και άλλους πυροβολισμούς. Ύστερα από λίγο ήρθε κάποιος από πάνω μας και μας κούνησε. Ο πατέρας μου κι η αδερφή μου ήταν βαριά πληγωμένοι και δεν κουνήθηκαν καθόλου. Εγώ, αν και τραυματισμένη ελαφρά, (η σφαίρα είχε περάσει ξυστά πάνω απ' την αριστερή μεριά του κεφαλιού μου κι είχα πλημμυρίσει με αίματα στο πρόσωπο) δεν κουνήθηκα καθόλου.

Εδώ η φωνή της γιαγιάς σβήνει σιγά-σιγά και το βλέμμα της μένει για αρκετή ώρα στο κενό. Φαίνεται να αναρωτιέται, γιατί έγιναν όλα αυτά

Ύστερα οι Τούρκοι πήραν φωτιά και πήγαν να κάψουν το σπίτι του Ντούλα Φάσσα. Ο πάππος ο Ντούλας, όπως σου είχα πει στην αρχή, είχε μέσα στο σπίτι και μερικούς Τούρκους και μαζί με αυτούς τον αδερφό του Μπεκήρ-Αγά Τζέλιο.

Μόλις πλησίασαν οι Τούρκοι, εκείνος (ο Τζέλιος) τους φώναξε κι αφού βγήκε έξω τους είπε:

-Τι είναι αυτά που κάνετε, μωρέ; Μόλις τελειώσετε τη δουλειά σας, εσείς θα φύγετε. Εμείς, που θα μείνουμε πίσω, τι θα κάνουμε μετά;

Τους είπε ακόμα, ότι οι χριστιανοί δεν τους πείραζαν και έτσι εκείνοι σταμάτησαν και μαζεύτηκαν στο κέντρο του χωριού, στη θέση «Μπάρα». Μέσα στο υπόγειο του σπιτιού, του Ντούλα Φάσσα, ήταν κρυμμένα πολλά γυναικόπαιδα του μαχαλά. Ήταν κι ο παππούς σου ο Χρήστος εκεί. Αν έβαζαν το σπίτι φωτιά, θα καίγονταν πολύς κόσμος.

Στο μεταξύ ο Παπαγιάννης βρίσκονταν σκοτωμένος κάτω απ' την κορομηλιά. Θυμάμαι το μάτι του, που ήταν βγαλμένο απ' τη σφαίρα ,εδώ εκφράζει η γιαγιά μια διαφορετική εκδοχή από αυτή που μας δίνει στην περιγραφή του ο Κελαϊδής.

Η μπάμπω η Νικολάκαινα Μπουκουβάλα, ήταν τραυματισμένη. Ο Ροβίθας και η Ροβίθω κείτονταν κι αυτοί σκοτωμένοι στη σάλα του σπιτιού. Ο πατέρας μου Βασίλης ακόμα δεν είχε ξεψυχήσει. Του λέει η μάνα μου:

-Βασίλη, το σπίτι μας καίγεται.

-Βγάλε κρασί και σβήστο , της απαντάει εκείνος μισοξεψυχισμένος. Έβγαλαν λοιπόν κρασί και το 'σβησαν. Πού να 'βρισκαν νερό; Μετά ξεψύχησε και ο πατέρας μου.

Το κορίτσι, την αδερφή μου, το πήρε η μάνα μου στην αγκαλιά (του είχαν βγει τα έντερα λόγω του τραύματος στην κοιλιά) και το κουβάλησε παραπάνω, κοντά στην πόρτα του σπιτιού. Θυμάμαι κι ακούω ακόμα τη φωνή της: «Μητέρα... μητέρα...».

Εγώ πήγαινα πέρα δώθε σαν χαμένο, με τα αίματα στο πρόσωπο μου απ' την πληγή στο κεφάλι. Λίγο αργότερα ξεψύχησε κι η αδερφή μου.

Βάλαμε τον πατέρα, την αδερφή και τον παππού μου στην κάμαρα του σπιτιού. Ο Μπεκίρ όμως έδωσε απαγορευτική διαταγή να μην τους κηδέψουμε. Τρεις μέρες έμειναν ακήδευτοι.

Το βράδυ φοβόμασταν να κοιμηθούμε στο σπίτι. Έτσι πήγαμε στο σπίτι του Τούρκου Ντάλιου και περάσαμε τη νύχτα. Ο Ντάλιος ήταν τρανός Τούρκος και πλούσιος. Πήραν κι εμένα μαζί και με σταματούσαν το αίμα στο κεφάλι βάζοντας μου πιπέρι.

Την άλλη μέρα ήρθε πολύς ελληνικός στρατός και οι Τούρκοι έφυγαν προς τη Λαψίστα (Νεάπολη). Έτσι το χωριό ελευθερώθηκε.

Θυμάμαι που ο ελληνικός στρατός σταμάτησε να ξεκουραστεί και να πει νερό στου Ντούλα Φάσσα το πηγάδι και πληροφορούμενος ο αξιωματικός τους, ότι οι Τούρκοι σκότωσαν τον παπά τον Παπαγιάννη, το γιο του Βασίλη, την κόρη του Σοφία και άλλους συγγενείς και γείτονες, διέταξε να βάλουν φωτιά στα σπίτια του τουρκομαχαλά. Έτσι κάηκαν πολλά τούρκικα σπίτια.

Ύστερα αυτοί έφτιαξαν κάποια καλύβια, μαγεριά και κάθονταν εκεί. Δε μπόρεσαν οι περισσότεροι να χτίσουν μεγάλα σπίτια.

Ο ελληνικός στρατός ύστερα έφυγε προς την Καστοριά και τη Θεσσαλονίκη, για να προλάβουν τους Βουλγάρους που ήθελαν να πάρουν τη Θεσσαλονίκη.

Μετά από λίγες μέρες, ακούσαμε ότι οι Τούρκοι έρχονται πάλι και αναγκαστήκαμε, όλοι οι συγχωριανοί, να φύγουμε για την Καλαμπάκα, άλλοι στ' άλογα και άλλοι με τα πόδια.

Εγώ κρατιόμουν απ' το φουστάνι της μάνας μου, η μάνα μου κρατούσε το μικρό αδερφό μου Γιώργο, μόλις δύο χρονών, στην αγκαλιά της κι ήταν ακόμα έγκυος εφτά μηνών. Κανένας δε μας περίμενε, όσο κι αν φώναζε η μάνα μου, λες και κανένας δεν έβλεπε και δεν άκουγε πίσω. Αναγκαστήκαμε να μείνουμε στο Βελεμίτσι (Αγιοφύλλο). Εκεί ήταν τα σύνορα. Ύστερα πήγαμε στην Καλαμπάκα, όπου μείναμε περίπου δεκατέσσερις ημέρες. Εκεί μας έβαλαν μέσα σε κάτι στρατώνες.

Όταν γυρίσαμε πίσω όλα ήταν εντάξει, φοβούμασταν όμως να μπούμε στο χωριό γιατί φαινόταν έρημο. Μπήκαμε τελικά, τα σπίτια ήταν άκαγα, βρήκαμε και κάνα-δυο πουλιά, που είχαν απομείνει στην αυλή - ποιος ξέρει πώς - τα μαγειρέψαμε και φάγαμε.²

Αυτό πρέπει να ήταν στις 2 Νοεμβρίου όταν, όπως αναφέρει ο Νικόλαος Γκατζιάνας στο βιβλίο του «Ο Ταξιάρχης Γρεβενών» στη σελίδα 119 Θεσσαλονίκη 1980, μια δύναμη τουρκικού στρατού με το Μεχμέτ πασά κατέβαινε

από την Κορυτσά προς τη Σιάτιστα και την Κοζάνη, για να αποκόψει την προέλαση του ελληνικού στρατού προς τη Θεσσαλονίκη. Από το Παλιόκαστρο παρακολουθούσαμε τη μάχη που γίνονταν στη Σιάτιστα στις 4 Νοεμβρίου. Τότε βρήκε καιρό ο Μπεκίρ-Αγάς, να ξανααγυρίσει στα Γρεβενά και να προβεί σε αντιδικίες.⁴

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

Τα Σώματα που ήταν με τον Κατεχάκη βαδίζουν για τα Γρεβενά. Μπαίνουν στην πόλη στις 15 Οκτωβρίου 1912. Με στρατιωτική τάξη περνούν από την πλατεία θριαμβευτικά και κατευθύνονται στα σχολεία και στα σπίτια για ανάπαυση. Ακολουθούν τμήματα τακτικού στρατού συγκεκριμένα δυο τάγματα ευζώνων υπό τον Συνταγματάρχη Στέφανο Γενάδη. Είναι τμήμα της Ε΄ Μεραρχίας και έρχεται στα Γρεβενά από την Κοζάνη που είχε ελευθερωθεί στις 11 Οκτωβρίου. Το απόσπασμα Γενάδη, διαβαίνει στις 13 Οκτωβρίου τον Αλιάκμονα και να κατευθυνθεί στα Γρεβενά, για να προβεί στην εκκαθάριση της περιοχής και στην εξασφάλιση τόσο των συγκοινωνιών, όσο και των νότων της Στρατιάς. Ο Γενάδης, εκτελώντας τη διαταγή της, μπαίνει στα Γρεβενά, οι κάτοικοι των οποίων επιφυλάσσουν προς αυτόν μεγάλη υποδοχή. Ο Μητροπολίτης Γρεβενών, Αιμιλιανός Δάγκουλας, διάδοχος του Εθνομάρτυρος Αιμιλιανού Λαζαρίδου, τηλεγραφούσε στον τότε Πρωθυπουργό της Ελλάδος, Ελευθέριο Βενιζέλο, τα παρακάτω:

Κύριον Πρωθυπουργόν — Αθήνας.

Συγχαίρων θερμώς επί καταλήψει Γρεβενών υπό Ελληνικού στρατού, αποδέχομαι παρά συνετού Κυβερνήτου πάντα αγαθά ευνομίας, δικαιοσύνης και ευστόχου διοικήσεως.

Μητροπολίτης Γρεβενών - Αιμιλιανός

Ο Μπεκίρ αγάς, όπως γράφω παραπάνω, πριν ακόμη φτάσει τακτικός Ελληνικός στρατός και Σώματα Ελλήνων ανταρτών στα Γρεβενά, τα είχε εγκαταλείψει και είχε μεταβεί στη γενέτειρά του. Όταν ο Στέφανος Γενάδης μπήκε στα Γρεβενά, κάλεσε τους αρχηγούς των εθελοντικών Ελληνικών Σωμάτων, προς τους οποίους έδωσε διαταγή, να μεταβούν αμέσως με τους άνδρες τους στα χωριά της περιφέρειας Γρεβενών, Μεγάλο Σειρήνι και Κοντσικιώτι (Ελεύθερο) και μέχρι Τσουρχλίου, για να προβούν στην ανίχνευση του εδάφους τους. Στο ξεκίνημά τους προπορευόταν ο καπετάν, Μανώλης Νικολούδης, απ' τις Κυδωνίες Χανίων κι ακολουθούσε, ο Γιάννης Μαυρογένης. Φτάνοντας στο Μεγάλο Σειρήνι, απόπλισαν τους Τούρκους κατοίκους του, έχασαν όμως δυο Κρητικόπουλα με τα ονόματα, Κυριάκο και Μανώλη, τα οποία σκοτώθηκαν απ' τον Τούρκο κάτοικο του χωριού, Τσιάνα, και θάφτηκαν στη νότια μεριά του χωριού αυτού πάνω σ' ένα λόφο, που βρίσκεται το εικονοστάσι του Αγίου Κωνσταντίνου. Τα επώνυμα τους δυστυχώς δε μπορέσαμε να τα μάθουμε. Οι Έλληνες αντάρτες απ' το Μεγάλο Σειρήνι έφτασαν στο Κοντσικιώτι (Ελεύθερο), στο οποίο κατοικούσαν Έλληνες. Υπήρχε όμως κι άλλο χωριό με το ίδιο όνομα, στο οποίο κατοικούσαν Τούρκοι. Μόλις έφτασαν εκεί, οι Έλληνες του χωριού τους πληροφόρησαν, πώς ο Τουρκικός στρατός που υποχωρούσε τόσο απ' τους μεθοριακούς σταθμούς, όσο και απ' τα Γρεβενά προς βορρά,

στρατοπέδευσε στο Τσούρχλι. Οι αρχηγοί τότε έγραψαν απ ' εκεί το παρακάτω γράμμα:

Προς τον Αρχηγόν του εν Γρεβενούς Ελληνικού στρατού

Στο άκουσμα αυτής της λέξης όλοι ηλεκτρίζονται .Χαραγμένα είναι στη μνήμη τους ακόμα ,οι διαμαρτυρίες τα μνημόσυνα και οι θρήνοι του Έθνους για τη δολοφονία του Μητροπολίτη Γρεβενών Αιμιλιανού. Πηγαίνουν στην πόλη Εκείνου την οποία με το αίμα του υποστήριξε.

«Θα πάμε στον τάφο του , θα χύσουμε δάκρυ ευγνωμοσύνης ,θα τον βεβαιώσουμε ότι θα εκδικηθούμε το θάνατό του , θα τον παρηγορήσουμε ,γιατί καρποφόρησε το αείφυλλο δέντρο της λευτεριάς το οποίο με το άγιο αίμα του το πότισε» είπαν.

Θυμούνται παλιές μέρες και τραγουδούν:

Εσείς βουνά των Γρεβενών και πεύκα του Μετσόβου
Λίγο για χαμηλώσετε ,για δυο ντουφέκια τόπο
Για να φανούν Ζιάκα μ' τα Γρεβενά κι αυτό το μέγα Σπήλιο
Πως πολεμούν οι Έλληνες με το νιζάμ ασκέρι.
Πέφτουν τα τόπια σαν βροχή , γκιουλέδες σαν χαλάζι
Κι αυτά τα λιανοντούφεκα σαν την ψιλή βροχούλα
-Πάψε Ζιάκα μ' , τον πόλεμο πάψε κα α ντουφέκια
να μετρηθούν οι Έλληνες να μετρηθούν οι Τούρκοι.
Μετριούνται τα Τουρκόπουλα και λείπουν τρεις χιλιάδες
Μετριούνται τα Ζιακόπουλα και λείπουν τρεις νομάτοι.⁹

Μπροστά από την πόλη ο Αρχηγός Κατεχάκης με σοβαρό στρατιωτικό ύφος αρχίζει να συμβουλεύει :

«Βρε παιδιά ,οι υποχρεώσεις τις οποίες αναλαμβάνεται έχουν πολλές δυσκολίες. Αν θέλουμε να πετύχετε είναι αναγκαίο να έχετε εμπιστοσύνη ,σεβασμό και απόλυτη υπακοή προς τους Καπετάνιους σας. Η θέση σας είναι διαφορετική από τους άλλους στρατιώτες ,γιατί ο στρατιώτης είναι υφιστάμενος του αξιωματικού και αν δεν πειθαρχεί περνά από το στρατοδικείο ,ενώ εσείς είστε φίλοι με τους Καπετάνιους και αν δεν πειθαρχήστε δε θα τιμωρηθείτε από τη μια μεριά αλλά και δουλειά δεν είναι δυνατό να γίνει από την άλλη. Το φιλότιμο παίζει το σπουδαιότερο πρόσωπο εδώ. Εμείς οι Κρητικοί από τη φύση μας και από το χαρακτήρα μας είμαστε ατίθασοι και ανυπότακτοι. Αλίμονο σ' εκείνον που θα δοκιμάσει να επιβληθεί σ' εμάς με τη βία , η αποτυχία του είναι εκ των προτέρων εξασφαλισμένη. Αντίθετα όποιος μας μεταχειριστεί με το φιλότιμο μπορεί να μας ρίξει στη φωτιά χωρίς να συλλογιστούμε τίποτα. Εδώ έγκειται και το μυστήριο του Κρητικού , να μη θέλει ποτέ να φανεί δεύτερος. Αυτό το ξέρουν οι Αρχηγοί σας και γνωρίζουν πως πρέπει να σας συμπεριφερθούν ,για τις λεπτομέρειες θα σας μιλήσουν ιδιαίτερα εκείνοι.

Πάρα πολύ ενθουσιώδης υποδοχή τους περιμένει. Δε μένει Γρεβενίσιος απαθής ανεξαρτήτως θρησκευματος ,φύλου και ηλικίας. Προηγείται ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Αιμιλιανός ο Β ο οποίος κάνει την προσφώνηση και λέει:

«Η Κρήτη στην αρχαιότητα γεννούσε θεούς ,δε σταμάτησε καμιά στιγμή να γεννά ημίθεους και ήρωες. Στη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα 980 τέκνα της έχυσαν το ιερό τους αίμα ,έχοντας μεγάλη συμβολή στο Μακεδονικό ζήτημα. Οι Κρητικοί πρώτοι φέρατε τη σημαία της λευτεριάς .Η Κρήτη έδωσε Κυβερνήτη σωτήρα σαν άλλο Επιμενίδη. Η αιματοβρεγμένη χώρα του Αλεξάνδρου παντοτινά θα σας ευγνωμονεί με θαυμασμό».

Ο Αρχηγός απαντά ότι εκτελούν επιβεβλημένο καθήκον και τίποτα περισσότερο ,παρακαλούν το Μητροπολίτη να ευλογήσει τα όπλα, όπως και έγινε με ωραίες ευχές που το τέλος τους συνοδεύτηκε από ουρανομήκης ζητωκραυγές του πλήθους, που παραβρίσκονταν και που έχει δακρύσει από ιερή συγκίνηση.

Παρελάζουν μπροστά από το Μητροπολίτη, φιλούν το χέρι του ,αυτός τους ευλογεί και τους συγχαίρει.

-Παρακαλώ επιφυλαχθείτε Σεβασμιότατε και κατά την επιστροφή αν είμαστε άξιοι συγχαρητηρίων μας τα δίνεται αυτά ,είπε κάποιος.

Στη συγκέντρωση της πλατείας υπάρχει στεναχώρια και λύπη που συνέχει αυτούς που παραβρίσκονται.

-Τι συμβαίνει;

-Φέρνουν δυο τραυματίες .Τον οπλαρχηγό Ιωάννη Ποντικάκη και το Μιχαήλ Μαλανδρή.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΠΙΘΕΣΗ ΚΑΤΑ ΣΤΙΣ 17 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1912 ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΣΟΥΡΧΛΙΟΥ (ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ).

Μετά τα μεσάνυκτα κάτω από το φως της σελήνης και την παγερότητα της νύχτας ασυνήθιστη παρατηρείται έξω από τους στρατώνες που βρίσκονται Ανατολικά από τα Γρεβενά .Στη μέση ξεχώριζε ο Γενικός Αρχηγός Γεώργιος Κατεχάκης .

Με το απαραίτητο τσιγάρο στο στόμα και με αυστηρό ύφος λέει:

-Καπετάν Βολάνη , πάρε τους άντρες σου και πήγαινε στο τουρκοχώρι Γκουμπλάρ (Μυρσίνα).Αν δηλώσουν υποταγή ,απόπλισε το Χωριό και μη το πειράζεις ,αν όμως αντισταθούν πάση θυσία μπες μέσα και υπόταξέ το.

-Καπετάν Γύπαρη ,πήγαινε στο περιβόητο Κρίφτσι και κάνε το ίδιο.

-Εγώ με τον Καπετάν Μακράκη και τον Καπετάν Ζουδιανό θα πάμε να ενισχύσουμε αυτούς προς το Τσούρχλι.

Μετά από τετράωρη πορεία βρίσκονται προς το Τσούρχλι μαζί με το άλλο τάγμα ευζώνων που έμενε στα Γρεβενά.

Οι δυνάμεις μας είναι τώρα αρκετές. Τα δυο σώματα που πολέμησαν την προηγούμενη μέρα ,δυο Τάγματα ευζώνων και τα Σώματα κάτω από τις διαταγές του Γενικού Αρχηγού.

Η επίθεση προετοιμάζεται από όλα τα σημεία.

Από το δυτικό μέρος βαδίζουν τα Σώματα Νικολούδη Μαυρογένη για να υπερφαλαγγίσουν τον εχθρό ,κατά μέτωπο και από τα πλάγια βάδιζαν οι άλλες δυνάμεις.

Η κατά μέτωπο επίθεση ανατίθεται στο Λοχαγό Γ.Τόμπρα ο οποίος παίρνει μαζί του μεγάλη δύναμη Κρητικών.

Οι Τούρκοι όμως καταλαβαίνοντας τις επιχειρήσεις των δικών μας πολύ πρωί εγκαταλείπουν τις θέσεις τους και αφού παίρνουν τις τουρκικές οικογένειες πήραν το δρόμο για τη Λαψίστα (Νεάπολη).

Κάποιοι λίγοι που χρησιμοποιούνται σαν οπισθοφυλακή και που είχαν καθυστερήσει να φύγουν, αυτούς αφού τους κυνήγησαν τους σκοτώνουν. Μέσα σε λίγο χρόνο έχουν μπει οι δικοί μας από όλα τα σημεία. Βρίσκουν το χωριό έρημο και τους νεκρούς της προηγούμενης μέρας παραμορφωμένους ,τους ενταφιάζουν με στρατιωτικές τιμές.¹

Ομάδα Κρητικών κάνοντας αναγνώριση στα μέρη γύρω από το Χωριό ,ανακαλύπτει μέσα σε ρεματιά στη θέση «Τσάρτσαρος» τουρκική οικογένεια μαζί με ένα άντρα που οπλοφορούσε. Τον προστάζουν να παραδώσει το όπλο του αυτός όμως πυροβολεί και ρίχνει νεκρό τον Μάρκο Σπανουδάκη από τον Κίσαμο

Χανίων πατέρα πέντε παιδιών. Οι συμπολεμιστές του απαντούν πυροβολώντας και τον σκοτώνουν. Ήταν ο αδερφός του Μπεκήρ ο Τζέλιος ,τον οποίο την προηγούμενη μέρα τον είχαν συλλάβει και δεν τον πείραξαν. Η οικογένεια την οποία συνοδεύει είναι η γυναίκα του με τα παιδιά του και η μητέρα του Μπεκήρ, η Χάμκω. Αφού τον σκότωσαν νομίζω πως τον έκαψαν κιάλας.²

Οστόσο εδώ θα αναφέρω και την άποψη του Ιωάννη Γκούρα στα απομνημονεύματα του και του Μήτσου Παπαγιάννη που έζησε τα γεγονότα ,ότι ο πυροβολισμός του Τζέλιου αστόχησε. Ο Μήτσος Παπαγιάννης ,ισχυρίζεται, ότι το Τζέλιο τον έκαψα οι αντάρτες μέσα στο θάμνο που κρυβόταν.⁷

Δεν τις πειράζουν ,αλλά τις οδηγούν μπροστά στον Αρχηγό ο οποίος τις στέλνει στις Αρχές των Γρεβενών.

Μ' αυτόν τον τρόπο σκοτώθηκε ο αδερφός σου εξοχότατε Μπεκήρ εφένδη –το επιβεβαιώνει ο Σταύρος Κελαϊδής ως αυτόπτης μάρτυρας –την οικογένειά σου τη σεβάστηκαν και την περιποιήθηκαν όπως αρμόζει σε Έλληνες .Αλλά η αχαριστία είναι γνώρισμα πολλών ανθρώπων .Τα λέμε αυτά γιατί μεταγενέστερα ο Μπεκήρ με ανοικτή επιστολή βρίζοντας την Αυτού Μεγαλειότητα τον Βασιλέα ,κατηγόρησε και τους δικούς μας ότι δολοφόνησαν τον αδερφό του.

Στην τουρκική συνοικία ξεχώριζε μεγαλόπρεπο σπίτι με αρχιτεκτονικό ρυθμό που δεν έμοιαζε με τα τούρκικα σπίτια ,ήταν του Μπεκήρ. Έκπληξη προκάλεσε σε όλους ο πλούτος της βιβλιοθήκης του. Όλα τα στρατιωτικά συγγράμματα που εκδόθηκαν τελευταία στη Γερμανική και τη Γαλλική γλώσσα κοσμούσαν τη βιβλιοθήκη του. Είχε φαίνεται ο Μπεκήρ αντίθετη ιδέα με τον ένδοξο προπάτορά του τον Ομάρ ο οποίος είπε για την περίφημη βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας ότι: «Αν τα βιβλία που περιέχει δίνουν ότι και το κοράνι ,είναι περιττή, αν όμως δίνουν τα αντίθετα επιβλαβής ,εν πάση περιπτώσει πρέπει να καταστραφεί».

Ο Μπεκήρ όμως παρότι είχε τη Βίβλο του Προφήτη τη θεωρούσε ανεπαρκή και φρόντιζε να προμηθεύεται και άλλα συγγράμματα.

Το Σώμα του Γύπαρη μετά από την επιτυχία της αποστολής του να αφοπλίσει το Κρίφτσι οδεύει προς το Τσούρχλι που απέχει μισή ώρα δρόμο για να συναντήσει τα ελληνικά στρατεύματα που ξεκουράζονταν μετά την απελευθέρωσή του.¹

Οι τουρκικές απώλειες στη μάχη Τσουρχλίου ανέρχονται συνολικά σε 17 νεκρούς και πολλούς τραυματίες.⁶

Στις 18 Οκτωβρίου λοιπόν δεν έχουμε πολεμική δράση , αλλά ξεκούραση των στρατιωτών μας και των εθελοντών.

ΤΑ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΑ ΞΕΚΙΝΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟ ΤΣΟΥΡΧΛΙ ΠΡΟΣ ΤΗ ΛΑΨΙΣΤΑ(ΝΕΑΠΟΛΗ ΒΟΪΟΥ).

Τα Σώματα ξεκουράζονται στο Τσούρχλι στη διάρκεια της προηγούμενης μέρας συγκεντρώνονται το πρωί έτοιμα να ξεκινήσουν .

Ο Γενικός Αρχηγός λέγει προς τους άντρες του:

-Η Λαγίστα είναι η πρωτεύουσα της επαρχίας Ανασελίτσης. Είναι σημείο οχυρό και από στρατηγική άποψη χρησιμότητα. Ο κύριος της πόλης αυτής είναι κύριος όλης της κοιλάδας του Αλιάκμονα. Πρέπει πάση θυσία να την καταλάβουμε. Τη χρησιμότητά της την ξέρουν και οι εχθροί γι αυτό έχουν συγκεντρώσει εκεί όλες τις δυνάμεις τους και θα αμυνθούν σκληρά. Γι αυτό η νίκη μας θα έχει μεγαλύτερη αξία.

Όλοι έχουν ηλεκτρισθεί από τα λόγια αυτά του Αρχηγού και μόνο το σύνθημα περιμένουν.

-Γύπαρη , Νικολούδη πάρτε τα παιδιά σας και βαδίστε από το αριστερό μέρος.

-Μαυρογένη , Ζουδιανέ ,βαδίστε από το δεξιό.
-Εγώ με το Μακράκη θα βαδίσουμε από το κέντρο.
-Εμείς θα ξεκινήσουμε τώρα χρησιμεύοντας σαν πρόσκοποι, ο στρατός θα ακολουθήσει αργότερα .Πιστεύοντας στην ανδρεία σας είμαι βέβαιος ότι αύριο θα γιορτάσουμε τα επινίκια στη Λαψίστα.
Τα μάτια άστραψαν από χαρά.
-Καλή αντάμωση μέσα στη Λαψίστα είπαν με αποφασιστικότητα και βαδίζουν ο καθένας στο μέρος που τους υποδείχθηκε.¹
Τα σώματα Γύπαρη και Νικολούδη έχουν ως οδηγό το Χρήστο Γαζέπη μετέπειτα Πρόεδρο Τσουρχλίου. Προχωρούν και αποπλίζουν το Πυλωροί. Αντιλαμβάνονται μπροστά τους τουρκικό λόχο και συμπλέκονται μαζί του. Είχαν σκοπό να κάψουν το περίφημο Γυμνάσιο Τσοτυλίου ,να σκοτώσουν τους μαθητές και τους καθηγητές. Επειδή αυτό γίνεται γνωστό αυτοί διαφεύγουν .Οι Τούρκοι μη μπορώντας να αντισταθούν καταφεύγουν στο Καλλιστράτι δυτικά της Λαψίστας όπου γίνεται σκληρή μάχη. Στις 19 Οκτωβρίου 1912 γίνεται μάχη όπου τιμώνται τα κρητικά όπλα. Οι Γύπαρης Νικολούδης για να υπερφαλαγγίζουν τον εχθρό προχωρούν προς το Αηδονοχώρι. Οι Τούρκοι καταλαβαίνουν τις κινήσεις τους και φεύγουν από το Καλλιστράτι. Οι Έλληνες τελικά ελευθερώνουν τη Λαψίστα την επανακαταλαμβάνουν οι Τούρκοι οι οποίοι ετοιμάζονται να επιτεθούν στη Σιάτιστα που μόλις είχε ελευθερωθεί.³

Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ 1912 - ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΜΠΕΚΗΡ ΣΤΟΝ ΚΑΖΑ ΓΡΕΒΕΝΩΝ (ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΔΡΟΣΟΣ)

Τη νύχτα της 1^{ης} Νοεμβρίου 1912 εκτεταμένες φωτιές από την περιοχή Ανασελίτσης (Βοΐου) και μακρινοί πυροβολισμοί, αναστατώνουν το χωριό μας. Αστραπιαία επιβεβαιώνεται η φήμη και διαδίδεται η πληροφορία ότι ο αιφνιδιασμός της 5^{ης} Μεραρχίας μας στο Αμύνταιο ,από τουρκικές δυνάμεις ,τη νύχτα της 23^{ης} προς την 24^η Οκτωβρίου και η άτακτη υποχώρησή της προς την Κοζάνη ,δίνουν τη δυνατότητα επανεμφάνισης του τουρκικού στρατού στην πριν λίγες μέρες απελευθερωμένη περιοχή μας. Ο Ντελή Μεχμέτ Πασάς με υπολογίσιμη δύναμη κατεβαίνει από την Καστοριά προς Λαψίστα (Νεάπολη) – Σιάτιστα και ο Μπεκήρ με μικρότερες δυνάμεις (χωροφύλακες) και πολλούς ατάκτους κατευθύνεται προς Τσούρχλι-Γρεβενά. Τα τουρκικά τμήματα, ιδιαίτερα του Μπεκήρ, λεηλατούν και πυρπολούν τα ελληνικά χωριά που βρίσκονται στο δρόμο τους.

Οι φωτιές από τα πυρπολούμενα χωριά όλο και πλησιάζουν και η αναστάτωση των συγχωριανών μας μεταβάλλεται σε πανικό.

Ώρα 10^η νυχτερινή. Όλος ο πληθυσμός μικρομάζες με παιδιά στην αγκαλιά, νέοι, γέροι και γριές ,φεύγουν να σωθούν από την εκδικητική μανία του Μπεκήρ και το μαχαίρι και τη φωτιά των φανατισμένων ατάκτων που τον ακολουθούν.

Ο καθένας σηκώνει στους ώμους και στα χέρια του λίγα τρόφιμα ,κάποια βελέντζα για σκέπασμα και ό,τι άλλο θεωρεί απαραίτητο και φεύγει. Το πλήθος συνωθείται στο δρόμο για τα Γρεβενά. Στη θέση «Μνημόρια» οι ομάδες των διερχομένων δέχονται πυροβολισμούς από οπλοφόρους Τούρκους που βρίσκονται στην περιοχή του Αϊ-Νικόλα.

Σύμφωνα με τα λεγόμενα της μητέρας του Ζαχαρία Δρόσου ,που μας δίνει την αφήγηση των γεγονότων εκείνων των δύσκολων στιγμών για το χωριό και για την ευρύτερη περιοχή Ανασέλτσας (Βοΐου) και Γρεβενών, τον κρατούσε αγκαλιά (ήταν βρέφος λίγων μηνών τότε), τον μετατόπισε με το αριστερό της χέρι μήπως τον χτυπήσει κάποια σφαίρα απ' αυτές που έρχονταν από δεξιά της. Και διερωτόταν μετά: «άμα μ' έπαιρνε εμένα η σφαίρα τι θα γινόταν το παιδί μου;...». Το πλήθος σιωπηλό προχωρεί μέσα στο σκοτάδι της νύχτας του Νοέμβρη και φτάνει σε δασική έκταση ανάμεσα στα χωριά Κοντικιώτη (Ελεύθερο) και Σειρήνη, όπου σταματά και διανυκτερεύει. Την άλλη μέρα όλοι κατευθύνονται προς τα Γρεβενά με πρόθεση να προμηθευτούν τρόφιμα και να μάθουν νεότερα για την κατάσταση .Αλλά η πόλη είχε εκκενωθεί και η είσοδος σ' αυτήν απαγορεύτηκε .Η κοσμοπλημμύρα κατευθύνεται τώρα στο δρόμο προς τη Θεσσαλία με στόχο να καλυφθεί πίσω από τα Ελληνοτουρκικά σύνορα, αυτά προ του 1912.Η νύχτα τους βρίσκει στο Ελευθεροχώρι. Η κάθε οικογένεια βολεύεται κάτω από τα δέντρα για να ξεκουραστεί και να περάσει τη νύχτα. Όμως προτού προλάβει να ξεκουραστεί το πλήθος των οδοιπορούντων ,δημιουργείται νέα αναστάτωση.⁸

Και ο Ιωάννης Γκούρας συνεχίζει:

«...Περί την 10 μ.μ. ώραν και ενώ εδειπνούσαμεν ακούονται πυροβολισμοί προς τα Γρεβενά. Αι λάμπεις των πυροβόλων όπλων μας φαίνονται ότι πλησιάζουν περισσότερο, φωναί ακούονται ότι περικυκλούμεθα από Τούρκους και τότε το αμέτρητον εκείνον πλήθος πάσης ηλικίας και φύλου εν καιρώ βροχεράς νυχτός εκκινά αγεληδόν προς το άγνωστον, προς την Καλαμπάκαν. Επ' ώμων και πάλιν το φορτίον. Εκκινούμεν εν βαθεία σκοτία συνωστιζόμενοι υπό του πλήθους. Πόσαι μητέρες δεν έχασαν τα παιδιά των; Πόσαι μητέρες δεν πέταξαν από τας αγκάλας των τα βρέφη των; Κλινοσκεπάσματα ,τάπητες, κάπες ρουχισμοί, αφημένα ,πεταμένα εις τους δρόμους. Ποίός όμως γυρίζει να πάρει τίποτε; Ο καθείς προσπαθεί να σώσει με την φυγήν την ζωήν του.

Περί τα ξημερώματα της 3^{ης} Νοεμβρίου εφθάσαμεν εις το χωριόν Μάνεσι (νυν Ανθρακιά) όπου εύρομεν πλήστους όσους ομοιοπαθείς μας φυγάδας, μεταξύ τούτων και τον Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Γρεβενών Αιμιλιανόν Δάγγουλαν διανύσαντα και τούτον πεζή το από Γρεβενών μέχρι του άνω χωρίου διάστημα...Μετά μικράν ανάπαυσιν και πάντοτε φορτωμένοι βαδίζομεν προς Νότον...Την μεσημβρίαν της αυτής ημέρας ενώ εβάδιζον κατάκοπος και κατάφορτος μετά της οικογενείας μου διακρίνω μεταξύ του αμέτρητου πλήθους και τον Αθανάσιον Γάγαλην κατεξηντηλημένον ,νήστιν και γυμνόποδα. Εγώ φορτωμένος, εκείνος γυμνόπους, εξηντηλημένοι και οι δύο εκαθήσαμε επί πέτρας και αρχίσαμε τα κλάματα. Εμοιράσθημεν τα υπάρχοντα τρόφιμά μου και προχωρούμεν. Εκείνος επήρε τον δρόμον προς Καλαμπάκαν προς συνάντησιν συγγενών ή φίλων του .Εμείς κατά την εσπέραν της αυτής ημέρας εφτάσαμεν εις Βελεμίστι (Αγιοφύλλο Καλαμπάκας), όπου η εκεί Αστυνομική αρχή έκαμνε διανομήν συσσιτίου εις άρτον «μπομπότα», το οποίον μας εφάνη παντεσπάνι...».⁸

ΕΠΑΝΑΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΩΝ ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΠΕΚΗΡ

Τη νύχτα της 3^{ης} προς την 4^η Νοεμβρίου αυτοί που φρουρούν τη Σιάτιστα ακούν πυροβολισμούς από νωρίς προς τα Γρεβενά. Είναι αδύνατον να μαντέψουν τι έχει συμβεί. Εκεί βαδίζουν οι Τούρκοι; Θα έρθουν κατά της Σιάτιστας; Να τι γίνεται.

Μετά από την κατάληψη της Λαψίστας οι Τούρκοι μοιράζονται στα δυο και από τη μια μεριά η μεγαλύτερη δύναμη υπό τον Μεχμέτ πασά κατευθύνεται προς τη Σιάτιστα ,από την άλλη η μικρότερη υπό τον Μπεκήρ εφένδη βαδίζει κατά των Γρεβενών. Τα Γρεβενά τα φρουρεί μικρή δύναμη πεζοναυτών αποτελούμενη από 100 άντρες με επικεφαλής τον έφεδρο Υπολοχαγό Νταβάκη ,νωρίς στη διάρκεια της μέρας φτάνει και το Σώμα του Καραβίτη, το οποίο είχε απομακρυνθεί από τους υπόλοιπους. Η μικρή αυτή δύναμη δεν μπορεί να κρατήσει την πόλη η οποία πέφτει στα χέρια του Μπεκήρ.

Ο Μπεκήρ είναι ικανός όχι μόνο στα σχέδια αλλά και στις λαφυραγωγίες. Διευθετεί τα πράγματα έτσι ώστε να ικανοποιηθούν όλοι ανάλογα με την αξία τους. Γι αυτό στην πόλη των Γρεβενών που είχε αδειάσει από τους Έλληνες κατοίκους ,τα μικρομάγαζα τα δωρίζει σε απλούς στρατιώτες του, τα μεγαλύτερα τα κρατά για τον εαυτό του και για αυτούς που βρίσκονταν γύρω του, για τους υψηλόβαθμους. Οι στρατιώτες του επιδίδονται αμέσως σε διαρπαγές. Απογυμνώνουν τα παραχωρηθέντα σ' αυτούς καταστήματα και έπειτα τα βάζουν φωτιά.

Δε θέλουμε να αδικήσουμε την ευφυΐα του Μπεκήρ και να υποθέσουμε ότι θα πίστευε στιγμιαία ότι η ανάκτηση των Γρεβενών θα είχε διάρκεια εν πάση περιπτώσει αδίστακτα θα νόμιζε ότι θα έμενε για αρκετές μέρες κύρος της πόλης και θα μπορούσε άνετα να κανονίζει αυτά που την αφορούν.

Άρχισε λοιπόν συστηματικά να ελαφρύνει τα διάφορα καταστήματα από τα περιεχόμενά τους. Πώς όμως διανεύστηκαν οι υπολογισμοί του και πώς αναγκάστηκε την επόμενη μέρα πολύ πρωί να φύγει ;¹

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ

Στις 4 Νοεμβρίου οι τουρκικές δυνάμεις επιτίθενται να καταλάβουν τη Σιάτιστα .Έγινε σκληρή, πολύωρη και πολύνεκρη μάχη με τη συμμετοχή εθελοντών ανταρτών από την Κρήτη, μαχητών της Σιάτιστας και των περιχώρων και πυροβολικού του τακτικού Ελληνικού Στρατού. Αποτέλεσμα της μάχης ήταν να νικηθούν οι δυνάμεις του Ντελή Μεχμέτ και να εγκαταλείψει εσπευσμένα τα Γρεβενά ο Μπεκήρ. Από τότε οι Τούρκοι δεν ξαναπάτησαν στον τόπο μας.⁸

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Και συνεχίζει ο Ζαχαρίας Δρόσος:Η κατάσταση αυτή της σκληρής προσφυγιάς των συγχωριανών μας κρατά περίπου μια εβδομάδα Ύστερα από το μήνυμα της νίκης δόθηκε το σύνθημα της επιστροφής και ο Ιωάννης Γκούρας γράφει:

«Ελάβομεν και πάλιν την προς Τσούρχλιον άγουσα όπου μετά πολλάς περιπετείας εφθάσαμεν. Εσώθημεν, ότε είδομεν μακρόθεν τας οικίας του χωριού, διότι όλοι ενομίζομεν ότι ο Μπεκήρ προς εκδίκησην δεν θα άφηνε λίθον επί λίθου. Άμα επανήλθομεν εις το χωριόν μας εύρομεν τας οικίας μας αθίκτους και τα πράγματά μας σώα και αβλαβή πλην ελαχίστων μικροκλοπών διαπραχθεισών παρά των συγχωριών μας , οι οποίοι έφυγον από Ελευθεροχώρι μη ακολουθήσαντες το πλήθος προς Θεσσαλίαν και οίτινες διέμενον πέριξ του χωριού κρυπτόμενοι μέχρι της υποχωρήσεως εκ Γρεβενών του Μπεκήρ...».⁸

ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΚΑΗΚΕ ΤΟ ΤΣΟΥΡΧΛΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΠΕΚΗΡ;(ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΣΤΑΥΡΟ ΚΕΛΑΪΔΗ)

Προς τα δυτικά του Κριφτσίου και σε απόσταση μισής ώρας με τα πόδια βρίσκεται το Τσούρχλι η πατρίδα του Μπεκήρ εφένδη.

Όπως ανέφερα και σε άλλο σημείο μέρος του χωριού κατοικούνταν από Έλληνες και ένα άλλο μέρος από Τούρκους (Βαλαάδες στην μέγιστη πλειονότητά τους).

Οι δικοί μας στις 17 Οκτωβρίου είχαν κάψει όπως προαναφέραμε την τουρκική συνοικία για να εκδικηθούν το φόνο των αμάχων του Τσουρχλίου.

Ο Μπεκήρ ξαναγυρίζοντας στο χωριό του στις 2 Νοεμβρίου του 1912 δεν έκαψε τα ελληνικά σπίτια, γιατί όμως;

Να λοιπόν τι είπαν οι χριστιανοί κάτοικοι του χωριού στους δικούς μας όταν επανήλθαν που τους παρακολουθούσαν έκπληκτοι:

-Αν είμαστε αδέρφια ,αν ήρθατε για το καλό μας εδώ κι αν μας αγαπάτε, κάνετε μας τη χάρη να μη βλάψετε το Κρίφτσι ,έκπληκτοι άκουγαν αυτά οι δικοί μας, γιατί αν το χωριό δεν κάηκε αυτό το χρωστάμε στους Κριφστιώτες .Αυτοί παρουσιάστηκαν στο Μπεκήρ ,όταν αυτός επέστρεφε στα Γρεβενά και του δήλωσαν ότι αν δοκιμάσει να βλάψει το Τσούρχλι θα τους βρει αντίθετους στην πράξη του αυτή ,γιατί με την πράξη του αυτή ,δηλαδή να κάψει τα χριστιανικά σπίτια του Τσουρχλίου, είναι το ίδιο σαν να καίει και τα δικά τους σπίτια. Του είπαν ότι με τους 300 άντρες του που διέθετε δεν είναι δυνατόν να σώσει την Τουρκία αλλά και πάλι θα εξαναγκαστεί να φύγει, θα τους αφήσει εκτεθειμένους και θα ξαναγυρίσουν πίσω οι Έλληνες να τους καταστρέψουν.

Εξαιτίας της στάσης αυτής που τήρησαν οι Κριφτσιώτες ο Μπεκήρ αναγκάστηκε να αφήσει απείρακτο το Τσούρχλι.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το Τσούρχλι έμεινε απείρακτο και όχι η φιλανθρωπία ,μήτε ο ιπποτισμός του Μπεκήρ Εφέντη όπως ισχυρίζεται ο Εσσάτ πασάς.

Ότι ο Μπεκήρ είναι εγγράμματος, ότι είναι γλωσσομαθής το καταλάβαμε από τη βιβλιοθήκη του, ότι είναι Τούρκος επίσης το ξέρουμε. Αν ήταν ιππότης ,αν ήταν φιλάνθρωπος ,αν ήταν ευγενής γιατί έκαψε το Ντουμιάκος ,τη Σλήμιστα, το Ζδράλτσι, το Μαύροβο (Μαυροχώρι Καστοριάς), το Κωσταράτσι, τους Σαρμπάδες, την Ασπροκκλησιά ,το Βογατσικό και δεν ξέρω πόσα άλλα.

Μήπως δεν τα έκαψε αυτός; Τον καημένο τον συκοφαντείται. Θα τα έκαψαν οι κάτοικοι οι ίδιοι ,θα έκαψαν επίσης και τις εκκλησίες τους μόνο και μόνο για να ενοποιήσουν τους ευγενείς Τούρκους, τους πολιτισμένους τους συνταγματοτράφεις τους Τούρκους των οποίων το αίμα κι αν ακόμα αναμιχθεί με το αίμα των γκιαούρηδων θα επιπλεύσει όπως το λάδι στο νερό.

Ερχόμαστε τώρα στο δεύτερο ότι κακώς έφυγε από τα Γρεβενά μαθαίνοντας το αποτέλεσμα της μάχης της Σιάτιστας, πέρασε από το Μαρκίσι χωριό μεικτό (κατοικούμενο και από χριστιανούς κι από μουσουλμάνους) και βρίσκοντας κάποιους που έμεναν σ' αυτό τους είπε:

Να πείτε στους άλλους (εννοούσε στους Έλληνες) να μη βλάψουν τα τουρκικά χωριά μα κι εγώ δε θα κάψω πλέον κανένα.

Πράγματι δεν έκαψε πλέον για λόγους ανεξάρτητους από τη θέλησή του, γιατί όπως είπαμε αφού καταδιώχθηκαν είχαν φύγει παντελώς από τη Μακεδονία.

Δε γνωρίζουμε κατά πόσο η θυσία το αυτή είχε αξία γιατί αυτός λέγοντας ότι δε θα βλάψει κανένα καταλάβαινε βέβαια ότι οι δικοί μας θα εκδικούνταν.

Η διαγωγή του αυτή ανάγκασε την Α.Μ τον Βασιλέα-τότε Διάδοχο- να επικηρύξει αυτόν αντί 10000 δραχμών.

Δεν υπάρχουν Τούρκοι ευφύτεροι και πολιτικότεροι από τους Κριφτσιώτες. Παράδοξα με την τουρκική αντίληψη και μοιρολατρία ,αυτοί έβαλαν τα πράγματα στη θέση τους.

Δήλωσαν ότι δε ακολούθησαν το Μπεκήρ ,γιατί είδαν ότι αυτός χωρίς να πολεμήσει εγκατέλειψε τα Γρεβενά ,έπειτα κατά τη μάχη του Τσουρχλίου δε μπορούσε να αντισταθεί μπροστά στα ελληνικά όπλα ,κατάλαβαν ότι δεν έχουν καμιά ελπίδα για τουρκική νίκη και γι αυτό κράτησαν τέτοια στάση απέναντι στο Μπεκήρ ,όταν αυτός ξαναγύρισε στα Γρεβενά.¹

ΣΚΟΤΩΝΟΥΝ ΤΟ ΘΑΝΑΣΗ Γ.ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑ

Ο Θανάσης Γεωργίου Μπουκουβάλας (Θανασούλης) ,ήταν πατέρας της Αφροδίτης συζύγου Θωμά Γάγαλη και του Γιωργούλη Μπουκουβάλα ,άλλοτε γραμματέα της Κοινότητας Αγίου Γεωργίου Γρεβενών, σκοτώθηκε από ους Τούρκους στον «Πυργάκι».Να τι λέει ο Ιωάννης Γκούρας περιγράφοντας το γεγονός:

«...Μεταξύ των επιστρεψάντων εξ Ελευθεροχωρίου ήτο και ο μακαρίτης Αθανάσιος Γεωργίου Μπουκουβάλας , όστις ελθών μετά της επί του ίππου φορτωμένης προικός εις ρουχισμόν της θυγατρός του Αφροδίτης και η οποία τον ηκολούθει και άμα έφθασαν εις το εις θέσιν Πυργάκι ρεύμα επυροβολήθη υπό των παρά τα υψώματα αυτού Τούρκων φρουρών και έπεσε νεκρός. Η θυγάτηρ του Αφροδίτη μόνη της εν καιρώ νυκτός έρπουσα από θάμνου εις θάμνον και από χαράδρας εις χαράδραν, έφτασε την νύχτα εις το χωρίον Κριθαράκια όπου εσώθη εις την οικίαν του Γούλα Νέστορα. Η προίξ όμως της Αφροδίτης διηπάγη υπό των Τούρκων...».⁸

1. Σταύρου Κελαϊδή, Εθελοντικά Σώματα Κρητών εν Μακεδονία ,ήτοι δράσις αυτών κατά τον Βαλκανοτουρκικόν πόλεμον, Εν Αθήναις 1913,εκδόσεις Α. Βιτσικουνάκη.

2.Χρήστου Παπακώστα, Ιστορία του Αγίου Γεωργίου Γρεβενών ,Συνέντευξη στο Χρήστο Παπακώστα της Πολυξένης Καραλιόλιου-Παπαγιάννη, σ.6-9Εξομοίωση,Γρεβενά 1999.

3.Γιάννη Τζημόπουλου ,Η Απελευθέρωσις της Δυτικής Μακεδονίας από την τουρκική σκλαβιά ,σ.62,Θεσσαλονίκη 1974.

4. Νικόλαος Γκατζιάνας, Ο Ταξιάρχης Γρεβενών ,σ.119,Θεσσαλονίκη 1980.

5. Ζαχαρίας Δρόσος ,Θανάσης Γάγαλης-Ιωάννης Γκούρας η πρώτη μέρα της απελευθέρωσης από τον τουρκικό ζυγό 16-17 Οκτωβρίου 1912, Εφημερίδα Ελιμεία ,φύλο 9,σ.4, Απρίλης-φ Μάης 1987.

6.Ζαχαρίας Δρόσος ,Χρονικό της απελευθέρωσης του χωριού μας, Εφημερίδα Ελιμεία ,φύλο 10,σ.3,Σεπτέμβρης- Οκτώβρης 1987.

7. Ζαχαρίας Δρόσος ,Χρονικό της απελευθέρωσης του χωριού μας, Εφημερίδα Ελιμεία ,φύλο 11,σ.2, Δεκέμβρης 1987.

8. Ζαχαρίας Δρόσος, Η περιπέτεια του Νοέμβρη 1912, Εφημερίδα Ελιμεία ,φύλο 27,σ.6, Σεπτέμβρης-Οκτώβρης 1990.

9.Ζαχαρία Δρόσου ,Τραγούδια της Πασχαλιάς και άλλα του χωριού μας Άγιος Γεώργιος Γρεβενών,σ.106,Αθήνα 1990.

